

УДК 658.011.1

Л.С. МАРЧУК**МЕТОДИКИ РОЗРАХУНКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА**

Інтелектуальний потенціал в управлінській діяльності підприємства відіграє досить важливу роль, адже має цілий ряд специфічних особливостей: навички, здібності, компетенції, трудові та інтелектуальні ресурси, знання, ідеї, технології, інтелектуальний капітал і т.д. Саме це потребує пошуку методичних підходів для розрахунку інтелектуального потенціалу підприємства. У статті проведено аналіз методів оцінювання інтелектуального потенціалу, який довів, що на сьогоднішній день не існує єдиної та максимально точної системи розрахунку. Визначено суттєві недоліки досліджених методик та запропоновано шляхи їх удосконалення.

Ключові слова: інтелектуальний потенціал, методи та підходи розрахунку, оцінка.

Л.С. МАРЧУК**МЕТОДИКИ РАСЧЕТА ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ**

Интеллектуальный потенциал в управленческой деятельности предприятия играет очень важную роль, поскольку имеет целый ряд специфических особенностей: навыки, способности, компетенции, трудовые и интеллектуальные ресурсы, знания, идеи, технологии, интеллектуальный капитал и т.д. Именно это требует поиска методических подходов для расчета интеллектуального потенциала предприятия. В статье проведен анализ методов оценки интеллектуального потенциала, который доказал, что на сегодняшний день не существует единой и максимально точной системы расчета. Определены существенные недостатки исследованных методик и предложены пути их совершенствования.

Ключевые слова: интеллектуальный потенциал, методы и подходы расчета, оценка.

L.S. MARCHUK**METHODS OF CALCULATION OF INTELLECTUAL POTENTIAL OF ENTERPRISE**

Intellectual potential in the management of the enterprise plays a very important role, because it has a number of specific features: skills, abilities, competences, labor and intellectual resources, knowledge, ideas, technology, intellectual capital, etc. That is precisely what needs to be done to find methodological approaches for calculating the intellectual potential of an enterprise. Consequently, in today's conditions, the assessment of intellectual potential is a key task for the successful operation and competitiveness of any industrial enterprise. Given the current state of development of the production of goods and services, it can be argued that knowledge is the main source of productivity. This knowledge (abilities, skills, skills, professional qualifications, organization's image, patents, licenses, investments, innovations, creativity and creativity of thinking) in aggregate represent the intellectual potential. The article analyzes the methods of estimating intellectual potential, which proved that for today there is no single and maximally accurate system of calculation. The essential disadvantages of the investigated techniques were determined and ways of their improvement were proposed.

Key words: intellectual potential, methods and approaches of calculation, estimation.

Вступ. В сучасних соціально-економічних умовах високих показників інноваційного розвитку та конкурентних переваг можуть досягти лише ті підприємства, котрі мають достатній рівень інтелектуального потенціалу разом з його складовими. Основу інтелектуального потенціалу складає система, яка використовує знання, вміння, навички, здібності, компетенції та інтелектуальні ресурси підприємства з метою досягнення високих ефективних кінцевих результатів його діяльності. Саме тому, інтелектуальний потенціал підприємства потребує практичного та кількісного розрахунку його ключових складових і можливостей для реалізації намічених цілей. Існуючі наукові методи розрахунку та підходи оцінки щодо рівня інтелектуального потенціалу не дають змогу повною мірою визначити деякі його складові та характеристики. Тому постає наукове завдання - виявити наведені проблеми та знайти рішення щодо відсутності єдиної методичної системи розрахунку рівня інтелектуального потенціалу підприємства, що в свою чергу, визначає актуальність теми даної статті.

Аналіз основних досягнень і літератури. Питанням та проблемам аналізу методик розрахунку інтелектуального потенціалу підприємства присвячено ряд досліджень, які відображаються у працях вітчизняних та закордонних вчених, серед

яких: Верба В.А. [1], Перерва П.Г. [2], Коломієць І.Ф. [3], Лебедик Г.В. [4], Стадник М.Я. [5], Городянська Л.В., Мойсенко І.П., Краснокутська Н.С., Свейбі К.Е. [10], Коціскі Д., Мільнер Б.З. та інші. Роботи цих науковців є основою для розуміння структури інтелектуального потенціалу, його основних характеристик та розрахунків [1-2]. Проте, варто зауважити, що методика розрахунку щодо рівня інтелектуального потенціалу на даний момент все ще недостатньо розроблена. Це в свою чергу значно ускладнює процес управління підприємством, тому існує необхідність подальших розробок в досліджуваному напрямі.

Постановка задачі. Спираючись на існуючі дискусійні питання та наявні проблеми, мета статті полягає в проведенні аналізу методів оцінювання інтелектуального потенціалу та визначенні їх суттєвих недоліків, а також вироблення шляхів і рекомендацій щодо удосконалення досліджених методик.

Методологія. Для проведеного аналізу основою методології стали наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, в котрих відображаються питання стосовно структури, особливостей та основних розрахунків інтелектуального потенціалу підприємства. Для досягнення поставлених завдань у статті

використовувались різноманітні економічні методи дослідження, а саме: загальнодоступні і спеціальні, а також методи експертних оцінок [3-4].

Результати дослідження. Важливість методичних розрахунків інтелектуального потенціалу підприємства спричинена переходом нашої держави до ринкової економіки, адже з'явилася нагальна потреба у розвитку національної системи вартісної оцінки інтелектуальної власності.

Досвід передових країн світу свідчить про те, що лише при ефективному використанні інтелектуальних ресурсів людства можливо досягти значного і високого рівня інноваційної економіки та створити інтелектуально - розвинене суспільство. Тобто, стратегічним ресурсом будь-якої країни являється її людський капітал, а його основою є інтелектуальний капітал – сформований на креативному мисленні, соціальній та національній відповідальності, принципах моралі та гуманності,

культурних і духовних цінностях, бережливому відношенні до природи, людей та держави в цілому [5].

Проблема розрахунку інтелектуального потенціалу підприємства, його використання та формування в соціально-економічному розвитку країни з інноваційної точки зору є значущою, а з економічної – доцільною. Тому основну увагу необхідно приділити питанням зайнятості населення, його кваліфікації, розміру заробітної плати, збитковим підприємствам та шляхам зменшення їх кількості, інноваційної активності установ та організацій, збільшення доходів населення та продуктивності праці, створення конкурентних переваг підприємств на вітчизняних та зарубіжних ринках тощо.

У формі структурної моделі інтелектуальний потенціал підприємства представлено на рисунку 1.

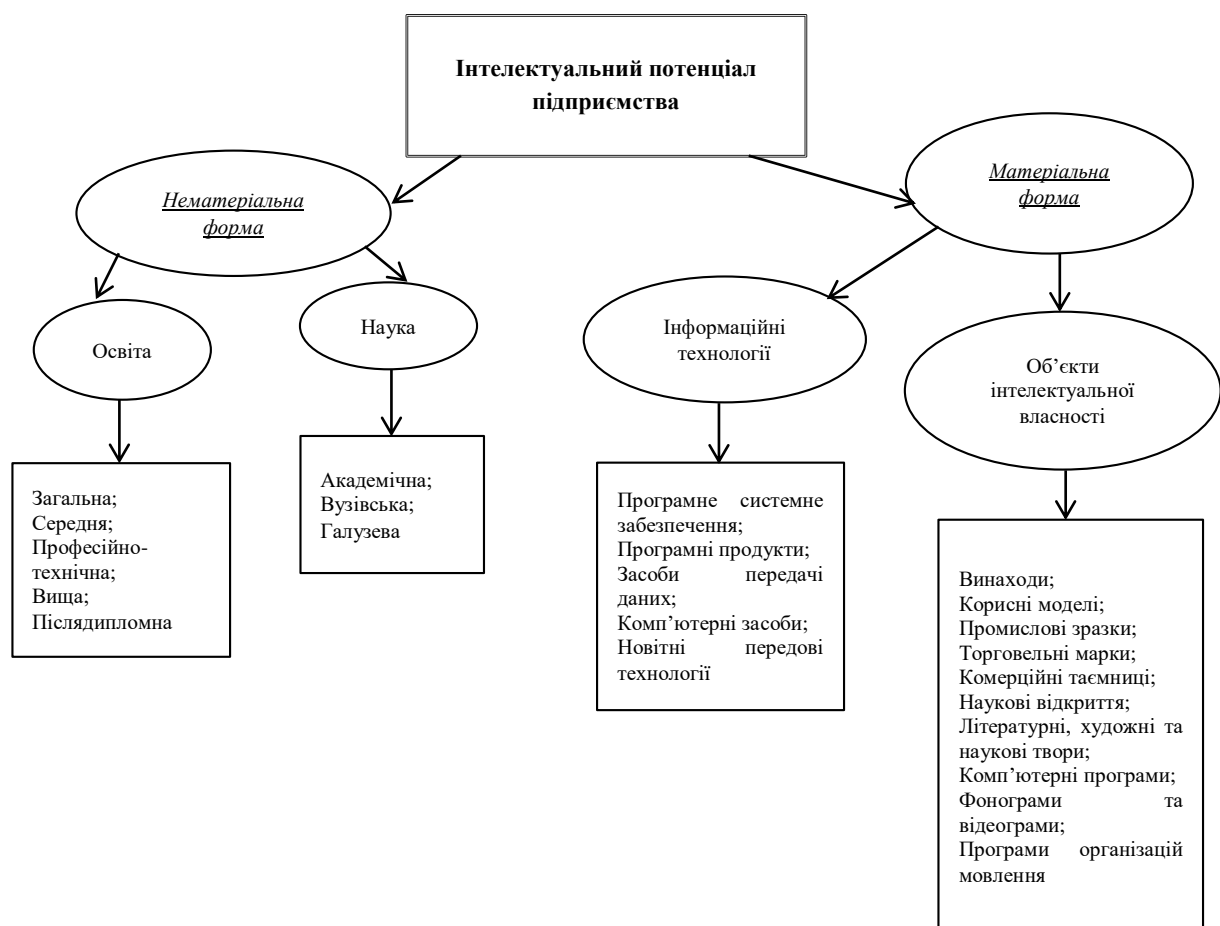

Рис.1 – Структура інтелектуального потенціалу підприємства
(Сформовано автором за результатами дослідження)

До найбільш характерних показників, що визначають оцінку інтелектуального потенціалу підприємства (із наукових робіт та власного досвіду) відносяться [6-8]:

Інтелектуальний потенціал персоналу організації; Інтелектуальне та матеріальне забезпечення підприємства (кількість персональних комп'ютерів на одного працівника; новітніх та

передових технологій; сучасних засобів зв'язку та автоматизованих систем управління);

Інформаційне та інтелектуальне забезпечення (наявність спеціальних знань у працівника, можливість передавати їх іншим, при цьому зберігати базові знання про споживачів, постачальників та конкурентів підприємства).

Крім оцінки інтелектуального потенціалу підприємства та його підрозділів визначають потенціал кожного співробітника, що в свою чергу допомагає ефективно вирішувати питання кадрового резерву та багатьох інших [9].

Знання інтелектуального потенціалу кожного співробітника, підрозділу та підприємства в цілому сприяє виконанню таких завдань:

Підтвердження своїх можливостей у досягнення кінцевої стратегічної мети підприємства (чи є для цього необхідні кадри і технології);

Проведення реструктуризації підприємства (виділення управлінських функцій в новій організаційній структурі або навпаки, ліквідація чи їх об'єднання);

Розширення корпоративної системи управління знаннями шляхом створення баз знань, котрі вміщують в собі відомості про інтелектуальний потенціал кожного співробітника.

Розрахунки стосовно процесів зміни інтелектуального потенціалу співробітників, підрозділів і самого підприємства доцільно проводити щорічно. Постійне спостереження за динамікою та станом інтелектуального потенціалу, впровадження необхідних заходів покращення дозволить більш ефективно використовувати інтелектуальний потенціал всього підприємства для успішної виробничо-господарської діяльності. В сучасних умовах економіки та її трансформації саме інтелектуальний потенціал відіграє ключову роль у підвищенні конкурентоздатності організації, а його оцінка при цьому допомагає визначити головні компетенції, конкурентні переваги, необхідні інтелектуальні ресурси і т.д. [10].

Також необхідно зазначити те, що інтелектуальний потенціал підприємства враховує не лише кваліфікаційні та професійні якості працівників, а й творчі. Творчий потенціал організації в свою чергу являє собою сукупність можливостей та здібностей працівника до створення та вирішення нових творчих задач, розробки чогось суттєво нового, що відрізняється водночас своєю унікальністю та неповторністю. При цьому на кожному підприємстві повинні створюватися сприятливі умови для розвитку таких творчих здібностей.

Творчий потенціал підприємства можна визначити за кількістю ліцензій, патентів, винаходів, корисних моделей, промислових зразків, раціоналізаторських пропозицій щодо поліпшення управлінської діяльності підприємства та ін., а також у відношенні до чисельності персоналу (фахівців) підприємства; за питомою вагою нової продукції в загальному обсязі продажу фірми. Професійно-кваліфікаційний потенціал працівників підприємства, на відміну від, творчого – визначається за статтю, віком, освітою, стажем роботи, кваліфікацією та зусиллями підприємства щодо підвищення професійної підготовки кадрів [11-12].

Саме завдяки продуктивному функціонуванню цих потенціалів (творчому та професійно-кваліфікаційному) на підприємстві відбувається

активний інноваційний розвиток, адже об'єкти інтелектуальної власності (рис.1) є стимулом для нових досліджень та відкриттів, наукових розробок і технологічних новацій. Це в свою чергу, дає можливість конкурентоспроможному підприємству отримувати економічний ефект від інтелектуальної діяльності персоналу та сформувати інноваційний потенціал.

Таким чином, інноваційний потенціал підприємства заслуговує особливої уваги, тому що залежить від використання можливостей інтелектуального потенціалу. Зміст терміну «інноваційного потенціалу» з економічної точки зору, має наступне визначення: інноваційний потенціал підприємства – це сукупність наукових, технологічних, соціальних, виробничих, господарчих, фінансових, економічних, освітніх, творчих здібностей та можливостей підприємства необхідних для вдалого забезпечення інтелектуального розвитку економіки країни.

Складові характеристики інноваційного потенціалу є схожими зі структурою інтелектуального, та все ж мають відмінності. Доцільно зобразити їх на рисунку 2.

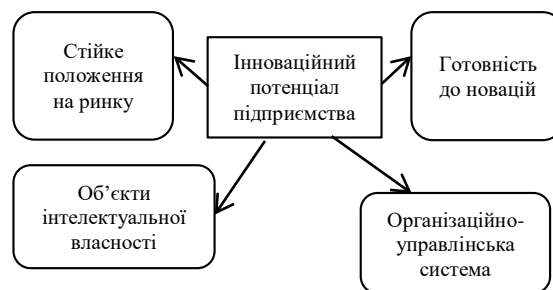

Рис.2 – Складові характеристики інноваційного потенціалу підприємства

Структура інноваційного потенціалу, яка відображена на рисунку 2, включає:

1. Стійке положення підприємства на ринку (вітчизняному та зарубіжному);
2. Об'єкти інтелектуальної власності (використання патентів, ліцензій, ноу-хау і т.д.; якість виробництва та його відповідність державним сертифікатам; впровадження інформаційних технологій);
3. Психологічна готовність до новацій (рівень стійкості працівників до нових змін; набутий попередній досвід; прагнення до кращих результатів діяльності підприємства);
4. Організаційно-управлінська система (наявність професійно-кваліфікаційного персоналу з повною вищою освітою; середнього віку – до 35ти років; володіння іноземними мовами керівництвом підприємства; достатній та високий рівень володіння комп'ютерною та оргтехнікою) [13-15].

Необхідно зазначити, що методичні підходи до оцінки інноваційного потенціалу мають пряму залежність від інтелектуального потенціалу підприємства. Наприклад, проводячи розрахунок інтелектуального потенціалу в високотехнологічній

сфері ключовим чинником є інноваційна діяльність підприємства, котра характеризується:

- Наявністю інновацій та високотехнологічних продуктів;
- Розвитком та постійним оновленням науково-технічної бази підприємства;
- Успішною діяльністю висококваліфікованих фахівців в науково-технічних розробках.

Таким чином, стає очевидним той факт, що існують фактори, які впливають на розвиток потенціалу підприємства, як негативно, так і позитивно, тобто, одні стримують розвиток, а інші – зумовлюють його зростання [16]. Вважаю за доцільне відобразити ці фактори в таблиці 1.

Таблиця 1 – Фактори розвитку інтелектуального потенціалу підприємства

Які стримують розвиток	Які зумовлюють зростання розвитку
відсутність прав на інтелектуальну власність	наявність прав на інтелектуальну власність
відсутність оцінки інтелектуального потенціалу	якісні та чіткі підходи до оцінки інтелектуального потенціалу
недостатнє інвестування	значна підтримка з боку інвесторів та можливість капіталізації власних коштів
високий ступінь ризику діяльності підприємства	високий рівень рентабельності
недостатня кількість науково-технічних розробок	достатня і якісна кількість науково-технічних розробок
відсутність інновацій та страх до нового	наявність інновацій та високотехнологічних продуктів
недостатній рівень досвідченості фахівців	високий рівень досвідченості фахівців

Крім вищеперерахованих факторів, існують й інші, котрі в свою чергу, забезпечують конкурентоспроможність підприємства. Наприклад, інтелектуальний капітал можна розглядати, як сукупність всіх працівників установи чи організації, при цьому буде мати місце конкурентна боротьба між фахівцями. Це свідчить про те, що компанія повинна дбати про свій персонал, а саме: створювати можливості для кар'єрного росту, професійного розвитку, підвищення кваліфікації, гідних умов праці тощо; впровадити власну систему мотивації для підвищення ефективності продуктивності праці та управління персоналом підприємства [17].

Інтелектуальний капітал є одним з головних критеріїв щодо оцінки діяльності будь-яких підприємств, адже стан сучасного процесу виробництва постійно змінюється та оновлюється, тому стверджувати про його реальну вартість можна лише з огляду на творчі здібності персоналу, його професійні навички, відданість своїй справі, здобутки фахівців, результати від діяльності і т.д. В ролі матеріальних носіїв інтелектуального капіталу виступають предмети та знаряддя праці робітників. Так, наприклад, працівник володіє певними знаннями, тобто, є їх носієм, а предмет його праці – це реалізація цих знань. Таким чином, інтелектуальний капітал накопичив в собі професійні, наукові, технічні та креативні знання працівників; попередній досвід діяльності підприємства; інтелектуальну власність; організаційно-управлінську структуру; інновації та

новітні технології; інформаційні мережі, - все те, що формує бізнес та імідж фірми в цілому [18].

На практиці існують дієві механізми та шляхи перетворення інтелектуального потенціалу в інтелектуальний капітал за допомогою скорочення в часі інноваційного процесу, а саме: швидке створення нових технічних ідей, перетворення їх в технології, а технології – в продукт, готовий до споживання. Тому доречно розглянути структуру інтелектуального капіталу.

Інтелектуальний капітал містить в собі наступні складові:

1. інтелектуальний людський капітал (рівень інтелекту, знання, творчі здібності та навички персоналу підприємства);

Основний акцент знову ставиться на висококваліфікованих працівників, адже саме вони дають змогу отримувати значні прибутки підприємству від своєї діяльності шляхом стрімкого як духовного, так і кар'єрного розвитку, можливістю вирішувати складні завдання. При цьому, слід не забувати про витрати. До складу інтелектуального людського капіталу відносять витрати на: підготовку і проведення тесту рівня IQ (інтелекту); створення і моніторинг бази даних персоналу (анкети, резюме тощо); плинність кадрів та інші витрати, у разі їх виникнення.

2. інтелектуальна власність (патенти, ліцензії, ноу-хау, торгові марки, винаходи, програмне забезпечення і т.д.);

Серед загальноприйнятих економічних підходів щодо оцінки інтелектуальної власності виділяють такі методи: дохідний, витратний, ринковий; розрахунок ціни і розміру ліцензії, ліцензійних платежів та роялті. Узагальнено ці методичні підходи можна подати у вигляді рівняння:

$$C_{nn} = (\sum_{i=1}^n S + P) * Kt, \quad (1)$$

де C_{nn} – вартість на реалізацію наукомісткої продукції; S – поточні витрати на розробку та впровадження; P – прибуток підприємства; Kt – коефіцієнт техніко-економічного старіння наукомісткої продукції, який обчислюється за наступною формулою:

$$Kt = (1 - \frac{Nt}{At}), \quad (2)$$

де Nt – номінальний термін використання наукомісткої продукції; At – фактичний термін використання наукомісткої продукції.

Даний підхід повною мірою відображає оцінку інтелектуальної власності на підприємстві, адже враховує всі необхідні фактори. Проте, інколи може з'явитись ситуація, що компанія матиме неефективні відносини з законодавчим захистом від недобросовісної конкуренції. В подібних випадках потрібно доповнити формулу таким показником, як витрати, що враховують юридично недостатню нормативно-правову базу [19].

3. споживчий капітал (зв'язки підприємства з потенційними споживачами його продукції);

Ці зв'язки передаються через взаємні відносини з клієнтами, постачальниками, співтовариствами, конкурентами, органами місцевої влади, а також через торгові марки, бренди, імідж фірми тощо.

Основна роль споживчого капіталу полягає в: створенні спеціальних технологій управління та засобів інформації для ефективного спілкування зі споживачами; пошуку нових методів та підходів для кращого розуміння потреб клієнтів і розвитку подальшої співпраці з ними; виявленні нереалізованих можливостей щодо обслуговування споживачів та знаходження способів їх вирішення. До споживчого капіталу відносяться витрати на створення: комунікацій між споживачами та підприємством; комунікацій між підприємством та зацікавленими бізнес-організаціями; позитивного іміджу компанії; привабливого інвестиційного клімату на підприємстві та інші витрати.

4. організаційний або структурний капітал (патенти, ліцензії, програмне і технічне забезпечення, організаційна структура підприємства);

Структурний капітал відображається у балансі підприємства (капіталізовані витрати) та найбільше належить до нематеріальних активів, включає витрати на: конструкторські та науково-дослідні розробки; створення баз даних; програмне забезпечення; придбання прав інтелектуальної власності; різноманітні удосконалення організаційної структури підприємства.

Отже, врахувавши вищенаведені витрати, які безпосередньо пов'язані з інтелектуальною діяльністю підприємства, можна дати оцінку інтелектуальному потенціалу. Для ефективного результату цієї оцінки необхідно проводити розрахунки систематично, чим довше та якісніше будуть проводитися розрахунки, тим точніше буде прогнозування діяльності підприємства.

Найбільш рекомендованим методичним підходом щодо визначення величини інтелектуального потенціалу вважається метод експертних оцінок. При застосуванні цього методу проводиться опитування спеціальної групи фахівців, тобто, експертів (5-7 осіб) з метою визначення необхідних величин та досліджень. Опитування здійснюється за допомогою певних критеріїв інтелектуального потенціалу, наприклад:

- 1) високий рівень – повністю задовольняє діяльність підприємства (+5; +4);
- 2) достатній рівень – задовольняє діяльність підприємства (+3; +2);
- 3) середній рівень – частково задовольняє діяльність підприємства, при цьому потребує незначних змін (+1; -1);
- 4) недостатній рівень – не задовольняє діяльність підприємства та потребує значних змін (-2; -3);
- 5) низький рівень – не задовольняє діяльність підприємства та потребує серйозних радикальних змін (-4; -5) [20].

Оцінювання проводиться в заданому діапазоні від +5 (досить сильний позитивний вплив); 0 (нейтральний вплив); до -5 (досить сильний негативний вплив). Для ефективного оцінки інтелектуального потенціалу потрібно здійснити такі заходи:

- провести оцінювання інтелектуального потенціалу на всіх можливих рівнях (держави, регіону, галузі, досліджуваного підприємства);
- провести дослідження впливу інтелектуального потенціалу на стан економіки в цілому та на діяльність досліджуваного підприємства;
- оцінити рівень оплати праці та фінансування щодо наукових та технічних розробок, раціоналізаторських пропозицій, програмного забезпечення і т.д.;
- провести оцінювання персоналу досліджуваного підприємства;
- оцінити імідж та інтелектуальні ресурси компанії.

Проведений аналіз методів оцінювання інтелектуального потенціалу довів, що на сьогоднішній день не існує єдиної та максимально точної системи розрахунку, найефективнішим вважається розглянутий метод експертних оцінок. На практиці, крім вищенаведеного, існує велика кількість методів експертних оцінок, котрі допомагають дослідити економічні явища та процеси. До них належать: метод Дельфі; метод (штурму); анкетування; інтерв'ю; метод комісії;

метод відстороненого оцінювання; конференція ідей та багато інших [21].

Висновки. За допомогою оцінки інтелектуального потенціалу можливо вирішити основні завдання діяльності підприємства, а саме: забезпечення необхідною інформацією керівництва; отримання високих прибутків; швидке прийняття управлінських рішень; стрімкий розвиток інновацій; виявлення сильних та слабких сторін інтелектуального потенціалу та шляхи удосконалення щодо покращення діяльності підприємства в цілому. Отже, в умовах сьогодення - оцінка інтелектуального потенціалу є головним завданням для успішної діяльності та конкурентоздатності будь-якого промислового підприємства. Враховуючи сучасний стан розвитку виробництва товарів та послуг, можна стверджувати, що знання є основним джерелом продуктивності праці. Ці знання (здібності; уміння; навички; професійна кваліфікація; імідж організації; патенти; ліцензії; інвестиції; новації; творчість та креативність мислення) в сукупності являють собою інтелектуальний потенціал [22-23].

Таким чином, інтелектуальний потенціал підприємства – основа майбутнього розвитку економіки країни та світу.

Перспективи подальших розробок стосуються саме шляхів удосконалення методичних підходів щодо розрахунку інтелектуального потенціалу підприємства, а також дослідження оцінки інтелектуального потенціалу на рівні не тільки підприємства, а регіону і країни в цілому.

Список літератури

1. Верба В.А. Методичні рекомендації з оцінки інноваційного потенціалу підприємства / В.А. Верба, І.В. Новіков // Проблеми науки. – 2003, 22 с.
2. Перерва П.Г. Науково-інноваційний потенціал України та сучасні проблеми його використання [Електронний ресурс] / П.Г. Перерва, О.В. Жегус. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Natural/vcp/TPtEV/2011_26/stat_iva/Pererva.pdf.
3. Коломієць І.Ф. Еволюція теорій інноваційно-технологічного розвитку в ретроспективній оцінці / І.Ф. Коломієць, Г.В. Гошовська // Регіональна економіка. – 2014, 178-187 с.
4. Лебедик Г.В. Інтелектуальний потенціал держави – джерело інноваційного розвитку // Економіка і регіон // Полтава – 2005, С. 162–165.
5. Стадник М.Я. Методика визначення потенціалу міжнародної діяльності підприємства на ринках високотехнологічної та інноваційної продукції // Актуальні проблеми економіки. – Київ, 2005, С. 126–131.
6. Гордяняська Л.В. Управління інтелектуальним капіталом і забезпечення підприємства інтелектуальними ресурсами // Актуальні проблеми економіки – 2008, 127 с.
7. Мойсенко І.П. Управління інтелектуальним потенціалом: Монографія – 2007, 304 с.
8. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. посібник, Центр навчальної літератури – 2005, 352 с.
9. Свейбі Карл-Ерик. Теорія фірми, оснований на знаннях. Руководство к формулированию стратегии [Електронний ресурс] / Карл-Ерик Свейбі // Інтелектуальний капітал. – 2001. – № 4, т. 2. – Режим доступу к журн.: <http://www.knowledgeboard.com/download/2382/Kbased-Theory-of-Firm-Sveiby-.doc>.
10. Косенко, А.П. Экономическая оценка инновационного потенциала / А.П. Косенко, Д. Коциски, О.И. Маслак, П.Г. Перерва, Д. Сакай. - Монография / Под ред. проф. Перервы П.Г. и проф. Д. Коциски – Харьков-Мишкольц : НТУ „ХПИ”, Мишкольц. техн. ун-т, 2009. – 170 с.
11. Перерва П.Г. Комплаєнс-программа промислового підприємства: сутність і задачі / П.Г. Перерва // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПИ" : зб. наук. пр. Сер. : Економічні науки. – Харків : НТУ "ХПИ", 2017. – № 24 (1246). – С. 153-158.
12. Коциски Д. Антикорупційне дотримання у програмах підприємств [Електронний ресурс] / Коциски Д, Верес Сомосі, П.Г. Перерва // Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі: Кременч. нац. ун-т ім. Михайла Остроградського – Кременчук, 2017 – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1r-6uz8h9jil-bCWwpPrY7esG925mrQudP/view>
13. Коциски Д. Співтовариство підприємства / Г. Коциски, М.Верес Сомосі, П.Г.Перерва // Сучасні підходи до креативного управління економічними процесами : матеріали 9-ї Всеукр. наук.-практ. конф., – Київ : НАУ, 2018. – С. 19-20.
14. Сікорська М. Дотримання вимог до послуг гостевих служб / М. Сікорська, Г. Коциски, П.Г.Перерва // Менеджмент розвитку соціально-економічних систем у новій економіці : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., – Полтава : ПУЕТ, 2017. – С. 389-391.
15. Коциски Д. Репутація відповідності / Г. Коциски, М.Верес Сомосі, Т.О.Кобелева // Дослідження та оптимізація економічних процесів; тр. 13-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 6-8 грудня 2017 р. / ред.: О. В.Манойленко, Є. М. Строков. – Харків: НТУ «ХПИ», 2017. – С. 140-143.
16. Перерва П.Г. Трансфер технологій / П.Г.Перерва, Коциски Д., М.Верес Сомосі - Харків-Мишкольц: НТУ «ХПИ», 2012. – 668 с.
17. Коциски Д. Відповідність ризику на підприємстві / Г. Коциски, М.Верес Сомосі, Т.О.Кобелева//Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність / ред.: П. Г. Перерва, Є. М. Строков, О. М. Гудан. – Харків : НТУ «ХПИ», 2017. – С. 54-57.
18. Надь, Сабольч. Поточна оцінка патенту щодо індексу анкети / С. Надь, М. Сікорська, П. Перерва//Сучасні підходи до креативного управління економічними процесами : матеріали 9-ї Всеукр. наук.-практ. конф., – Київ : НАУ, 2018. – С. 21-22.
19. Надь, Сабольч. Моніторинг інноваційного та інвестиційного потенціалу промислових підприємств / С. Надь, П. Перерва// Сучасні тенденції розвитку світової економіки : зб. матеріалів 10-ї Міжнар. наук.-практ. конф., – Харків : ХНАДУ, 2018. – С. 88-89.
20. Надь, Сабольч. Оцінка економічної ефективності енергетики / С. Надь, М. Сікорська, П. Перерва// Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталі розвиток : матеріали 10-ї Ювіл. Міжнар. наук.-практ. конф., – Харків : ХНУБА, 2018. – Ч. 2. – С. 3-6.
21. Надь, Сабольч. Цифрова економіка та суспільство - порівняння між країнами Угорщини та України / С.Надь // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»; (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПИ», 2017. – № 46 (1267). – С. 174-179.
22. Перерва П. Г. Інтелектуальний потенціал як економічна категорія / П. Г. Перерва, Л. С. Марчук // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПИ", 2018. – № 15 (1291). – С. 53-63.

Bibliography (transliterated)

1. Verba V.A. Metody`chni rekomendaciyi z ocinky` innovacijnogo potencijalu pidpry`emstva / V.A. Verba, I.V. Novikov // Problemy` nauky`. – 2003, 22 p.
2. Pererva P.G. Naukovo-innovacijny`j potencijal Ukrainy` ta suchasni problemy` jogo vy`kory`stannya [Elektronny`j resurs] / P.G. Pererva, O.V. Zhegus. – Rezhy`m dostupu: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Natural/vcp/TPtEV/2011_26/stat_iva/Pererva.pdf.
3. Kolomyiecz` I.F. Evolyuciya teorij innovacijno-texnologichnogo rozvy`tku v retrospekty`vniy` ocinci / I.F. Kolomyiecz`, G.V. Goshovs`ka // Regional`na ekonomika. – 2014, pp. 178-187.
4. Lebedy`k G.V. Intelektual`ny`j potencial derzhavy – dzherelo innovacijnogo rozvytku // Ekonomika i regiony // Poltava – 2005, pp. 162–165.

5. Stadnyk M.Ya. *Metodyka vyznachennya potencialu mizhnarodnoyi diyal'nosti pidpryemstva na rynkax vy'sokotekhnologichnoyi ta innovacijnoyi produkciji* // Aktual'ni problemy ekonomiky – Kiev, 2005, pp. 126–131.
6. Gorodyans'ka L.V. *Upravlinnya intelektual'ny'm kapitalom i zabezpechennya pidpryemstva intelektual'ny'my` resursamy`* // Aktual'ni problemy ekonomiky – 2008, 127 p.
7. Mojsenko I.P. *Upravlinnya intelektual'ny'm potencialom: Monografiya* – 2007, 304 p.
8. Krasnokuts'ka N.S. *Potencial pidpryemstva: formuvannya ta ocinka*: Centr navchal'noyi literatury – 2005, 352 p.
9. Svejby` Karl-Ery`k. *Teorya fy`rmy, osnovannaya na znany`yax. Rukovodstvo k formulyrovany`yu strategy`y`* [Elektronnyy resurs] / Karl-Ery`k Svejby` // Y`ntelektual'nyj kap`tal. – 2001. – No 4, t. 2. – Rezhym dostupa k zhurn.: <http://www.knowledgeboard.com/download/2382/Kbased-Theory-of-Firm-Sveiby-.doc>.
10. Kosenko, A.P. *Ekonomy`cheskaya o`cenka y`nnovacy`onnogo poteny`ala* / A.P.Kosenko, D. Kocziszky, O.Y`Maslak, P.G.Pererva, D.Sakaj.- Monografiya / Pod red. prof. Perervy P.G. y` prof. D. Kocziszky, – Kharkov-Mys`hkol`cz : NTU „KhPI”, Mys`hkol`cz, 2009. – 170 p.
11. Pererva P.G. *Komplaens-programma promyshlennogo predpry`yaty`ya: sushhnost` y` zadachy`* / P.G.Pererva // Visnyk Khark. politekhn. inta., : zb. nauk. pr. Ser. : Ekonomichni nauky`. – Kharkov: NTU „KhPI”, 2017. – No 24 (1246). – pp. 153-158.
12. Kocziszky D. *Anty`korupcyjne dotry`mannya u programax pidpryemstv* [Elektronny`j resurs] / Kocziszky D, Veres Somosi, P.G.Pererva // *Strategichni perspekty`vy` rozvy`tku ekonomichny`x sub`yektiv v nestabil`nomu ekonomichnomu seredovy`shhi*: Kremench. nacz. un-t im. My`xajla Ostrograds`kogo – Kremenchuk, 2017. – pp. 164-167. – Rezhym dostupu: <https://drive.google.com/file/d/1r-6uz8h9jl-bCWwpPrY7esG925mrOudP/view>
13. Kocziszky D. *Spivtovary`stvo pidpryemstva* /Kocziszky D., M.Veress Somosi, P.G.Pererva // *Suchasni pidxody` do kreaty`vnogo upravlinnya ekonomichny`my` procesamy`* : materialy` 9-yi Vseukr. nauk.-prakt. konf., 19 kvitnya 2018 r. – Kiev : 2018. – pp. 19-20.
14. Sikors`ka M. *Dotry`mannya vy`mog do poslug gost`ovy`x sluzhb`* / M. Sikors`ka, D. Kocziszky, P.G.Pererva // *Menedzhment rozvy`tku social`no-ekonomichny`x sy`stem u novij ekonomici`* : materialy` Mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf., 19 zhovtnya 2017. – Poltava : PUET, 2017. – pp. 389-391.
15. Kocziszky D. *Reputaciya vidpovidnosti* /D. Kocziszky, M.Veress Somosi, T.O.Kobielieva // *Doslidzhennya ta opy`tizaciya ekonomichny`x procesiv*; tr. 13-yi Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 6-8 grudnya 2017. / red.: O. V.Manojlenko, Ye. M. Stokov. – Kharkov: NTU „KhPI”, 2017. – pp. 140-143.
16. Pererva P.G. *Transfer tehnologij* / P.G.Pererva, D. Kocziszky, M.Veress Somosi - Kharkov -Mishkol`cz: NTU „KhPI”, 2012. – 668 p.
17. Kocziszky D. *Vidpovidnist` ry`zy`ku na pidpryemstvi* / D. Kocziszky, M.Veress Somosi, T.O.Kobielieva//*Strategiyi innovacijnogo rozvy`tku ekonomiky` Ukrainy`*: problemy, perspekty`vy`, efekty`vnist` / red.: P. G. Pererva, Ye. M. Stokov, O. M. Guzman. – Kharkov : NTU „KhPI”, 2017. – pp. 54-57.
18. Nagy, Szabolcs. *Potochna ocinka patentu shhodo indeksu ankety`* / S. Nagy, M. Sikors`ka, P. Pererva//*Suchasni pidxody` do kreaty`vnogo upravlinnya ekonomichny`my` procesamy`* : materialy` 9-yi Vseukr. nauk.-prakt. konf., 19 kvitnya 2018 . – Kiev : NAU, 2018. – pp. 21-22.
19. Nagy, Szabolcs. *Monitory`ng innovacijnogo ta investy`cijnogo potencialu promy`slovy`x pidpryemstv* / S. Nagy, P. Pererva// *Suchasni tendenciyi rozvy`tku svitovoyi ekonomiky`* : zb. materialiv 10-yi Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 18 travnya 2018. – Kharkov: KhNADU, 2018. – pp.88-89.
20. Nagy, Szabolcs. *Ocinka ekonomichnoyi efekty`vnosti energety`ky`* / S. Nagy, M. Sikors`ka, P. Pererva// *Yevropejs`ky`j vektor modernizaciyi ekonomiky`*: kreaty`vnist`, prozorist` ta stalj`j rozvy`tok : materialy` 10-yi Yuvil. Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 18-19 kvitnya 2018 r. – Kharkov : KhNUBA, 2018. – Ch. 2. – pp. 3-6.
21. Nagy, Szabolcs. *Cy`frova ekonomika ta suspil`stvo - porivnyannya mizh krayinamy` Ugorshhy`ny` ta Ukrainy`* / S. Nagy // Visnyk Khark. politekhn. inta «Kharkivs`ky`j politexnichny`j insty`t»; (ekonomichni nauky`) : zb. nauk. pr. – Kharkiv : NTU «KhPI», 2017. – No 46 (1267). – pp. 174-179.
22. Pererva P. G. *Intelektual'ny`j potencial yak ekonomichna kategoriya* / P. G. Pererva, L. S. Marchuk // Visnyk Nacional`nogo texnichnogo universy`tetu "Kharkivs`ky`j politexnichny`j insty`tut" (ekonomichni nauky`) : zb. nauk. pr. – Kharkiv : NTU "KhPI", 2018. – No 15 (1291). – pp. 53-63.

Надійшло (received) 21.06.2018

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Марчук Леся Сергіївна (Марчук Леся Сергеевна, Marchuk Lesia Sergeevna) – PhD, аспірант кафедри організації виробництва та управління персоналом, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»; м.Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7108-1632>; e-mail: lesiamarchuk33@gmail.com